

Голові разової
спеціалізованої вченої ради PhD 9648
доктору юридичних наук, професору
Верлос Н.В.

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Дарагана
Валерія Валерійовича на дисертацію Щербини Сергія Олександровича
на тему «Розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи,
учинених членами молодіжних неформальних груп (об'єднань)», поданої
на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. Молодіжна злочинність є системним індикатором соціальної напруги у суспільстві. За даними кримінальної статистики, в Україні молоді люди вчиняють понад 50 % усіх зареєстрованих кримінальних правопорушень, причому лише 6–8 % з них наодинці, інші – у складі групи. Війна, яка триває в Україні у зв'язку із військовою агресією російської федерації, впливає на емоційний стан та можливості для розвитку молодого покоління, визначаючи світогляд та орієнтири у поведінці. У структурі кримінальних правопорушень, що вчиняються членами молодіжних неформальних груп (об'єднань), друге місце займають кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я, з них майже третина тяжкі та середньої тяжкості тілесні ушкодження, оскільки групове насильство відрізняється більшою жорстокістю, ніж одиничне, при цьому у всіх кримінальних провадженнях насильницькі злочини неформали вчиняли у групах.

Одним із найперспективніших напрямів теоретико-прикладних досліджень у сучасній криміналістиці залишається розробка систем криміналістичних методик розслідування злочинів, які обумовлені специфікою особи злочинця. Саме такою системою є методика розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи, учинених членами молодіжних неформальних груп (об'єднань), а вивчення й аналіз її структурних

компонентів є нагальною необхідністю в контексті її застосування на практиці.

Проблематика розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи, учинених членами молодіжних неформальних груп (об'єднань) майже не знайшла свого відображення в наукових працях вчених. Окремі проблеми розглядалися вченими фрагментарно здебільшого в контексті протидії молодіжній злочинності або розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи.

Викладене свідчить про актуальність дослідження та обумовлює своєчасність проведеного С.О. Щербиною дослідження.

Дисертацію виконано відповідно до пунктів 10, 14, 27 Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки, затвердженої наказом МВС України від 11.06.2020 № 454, планів наукових досліджень Запорізького національного університету на 2020-2025 роки.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

В процесі дослідження дисертантом сформульовано висновки та надано пропозиції з використанням комплексу сучасних загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, а саме: методів теоретичного аналізу і синтезу, методів формальної логіки, системно-структурного, порівняльно-правового формально-юридичного, документального, комплексу статистичних та соціологічних методів та інших.

Метою дисертації було визначено вирішення конкретного наукового завдання, що полягає в розробленні основ методики розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи, учинених членами молодіжних неформальних груп (об'єднань).

Об'єкт та предмет дослідження сформульовані вдало, вони відповідають вимогам МОН України. Висновки і пропозиції дисертаційного дослідження ґрунтуються на певній емпіричній базі, яку становлять

результати узагальнення оперативної, слідчої та судової практики протягом 2017-2024 рр. Вивчено 232 кримінальні провадження (Волинська, Дніпропетровська, Закарпатська, Запорізька, Київська, Кіровоградська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Харківська, Херсонська, Хмельницька області, м. Київ). Під час підготовки дисертації використано власний досвід роботи в органах прокуратури України.

Результати дисертаційного дослідження автора є аргументованими та переконливими, вони отримані завдяки достатнього використання наукових джерел, емпіричного матеріалу та вмілому використанню різноманітних методів наукового пізнання. Зазначене дозволяє зробити висновок, що дисертант досягнув поставленої мети та обґрунтував низку нових концептуальних у теоретичному плані та значимих у практичному відношенні положень.

Дисертаційне дослідження виконано на високому науковому рівні, оскільки деякі його положення були одержані вперше. Зокрема, обґрунтовано теоретичне положення щодо необхідності дослідження окремої видової методики розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи, учинених членами молодіжних неформальних груп (об'єднань), на основі кореляційних зв'язків центрального системоутворювального елемента (криміналістичної характеристики) з іншими елементами системи; доведено, що інформація про криміналістично значущі риси особи злочинця-неформала має важливе значення для підвищення ефективності виявлення, розслідування та розкриття злочинів, учинених членами молодіжних неформальних злочинних груп (об'єднань); визначено обставини, які підлягають встановленню, під час розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи, учинених членами молодіжних неформальних груп (об'єднань): 1) обставини, що стосуються події злочину (злочинів); 2) обставини, що стосуються організації, діяльності молодіжної неформальної групи (об'єднання), її членів; 3) обставини, що стосуються потерпілого (потерпілих); 4) обставини, що стосуються шкоди, завданої злочином (злочинами); 5) інші обставини.

Також, низка положень у дисертації Сергія ЩЕРБИНИ були істотно вдосконалені, наприклад, теоретичні положення щодо типізації слідчих ситуацій, які виникають на початковому етапі розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи, учинених членами молодіжних неформальних груп (об'єднань) і алгоритмів дій слідчого при їх вирішенні; організаційно-підготовчі заходи і тактичні прийоми проведення огляду місця події, огляду трупа; теоретичні положення щодо організаційних заходів і тактичних прийомів допиту підозрюваних, потерпілих та свідків.

У цілому в дисертації сформульовано ряд положень, які мають істотне значення для криміналістики.

Таким чином, обґрунтованість та достовірність отриманих дисертантом результатів, висновків і пропозицій забезпечена завдяки використанню широкого кола джерел різноманітних методів наукового і практичного аналізу поставлених проблем.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових фахових виданнях. Основні теоретичні та практичні положення й пропозиції дисертаційного дослідження викладено у 8 наукових публікаціях за темою дисертації, із яких чотири статті – у виданнях, внесених до переліку фахових видань категорії «Б» у галузі юридичних наук, чотирьох тезах доповідей на науково-практичних конференціях різного рівня організації.

Важливим є й те, що основні теоретичні положення дисертаційного дослідження належним чином аргументовані та викладені у логічній послідовності. Структурна побудова даної наукової праці дозволила оптимально висвітлити позначену проблематику.

За своєю структурою дисертаційне дослідження складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, (214 найменування на 23 сторінках), додатків. Загальний обсяг дисертації становить 204 сторінки, із них 153 сторінки основного тексту.

Практичне значення одержаних результатів дослідження.

Сформульовані та викладені в дисертації положення, узагальнення, висновки й рекомендації мають як загальнотеоретичне, так і практичне значення для криміналістики та можуть бути використані в різних сферах, а також бути корисними для розроблення методики розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи, учинених членами молодіжних неформальних груп (об'єднань).

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. При достатньо високому науковому рівні рецензованої роботи вважаємо доречним звернути увагу на окремі дискусійні положення, що потребують уточнення чи пояснення та можуть бути предметом обговорення під час публічного захисту, та які потребують подальшого наукового опрацювання.

1. У вступі дисертації автор вказує, що емпіричну базу дослідження становлять результати узагальнення оперативної, слідчої та судової практики протягом 2017-2024 рр. Вивчено 232 кримінальні провадження (Волинська, Дніпропетровська, Закарпатська, Запорізька, Київська, Кіровоградська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Харківська, Херсонська, Хмельницька області, м. Київ). Під час підготовки дисертації використано власний досвід роботи в органах прокуратури України. Однак, враховуючи прикладний характер дослідження та його мету доцільно було також вивчити думки слідчих, які мають досвід розслідування досліджуваної категорії злочинів. На нашу думку вказане надало б змогу додатково обґрунтувати окремі висновки та пропозиції надані автором у дисертації.

2. На сторінках 129-131 автор надає алгоритм дій слідчого за однією із типових слідчих ситуацій розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи, учинених членами молодіжних неформальних груп (об'єднань), зокрема у п. 8 алгоритму вказує на те, що «Здійснюється оперативний огляд та/або обшук за місцем проживання членів молодіжної неформальної групи, а також у місцях проживання родичів, співучасників,

місцях роботи та можливого перебування тощо». Однак слідчий не уповноважений здійснювати оперативний огляд оскільки він не є суб'єктом оперативно-розшукової діяльності. На наше переконання вказаний пункт краще викласти таким чином «Надає доручення оперативному підрозділу на проведення оперативного огляду та/або проводить обшук за місцем проживання....»

3. На сторінках 144-145 автор надає алгоритм дій слідчого під час виїзду на місце події, зокрема у п. 3 алгоритму вказує на те, що за дорученням слідчого оперативні співробітники підрозділів Національної поліції повинні опитати свідків-очевидців, посилаючись при цьому на положення ч. 3 ст. 41 КПК України, яка передбачає, що доручення слідчого, дізнавача, прокурора щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій є обов'язковими для виконання оперативним підрозділом). Однак опитування не віднесено до слідчих (розшукових) дій, а тому таке доручення не є обов'язковим до виконання оперативними співробітниками підрозділів Національної поліції.

Загальний висновок. За результатами аналізу дисертації С.О. Щербини на тему «Розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи, учинених членами молодіжних неформальних груп (об'єднань)» свідчимо про відсутність порушень автором вимог академічної доброчесності; робота характеризується наявними посиланнями на відповідні джерела інформації у разі їх використання; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності; використано відповідні методики дослідження. Обсяг основного тексту дисертації відповідає встановленим нормативам до такого виду наукових робіт. Мова роботи характеризується точністю, логічністю та послідовністю викладу, що відповідає науковому стилю. Наукові положення у тексті дисертації за формою викладу доступні, за змістом цілісні та взаємопов'язані.

Таким чином, дисертація Щербини Сергія Олександровича на тему «Розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи, учинених членами

молодіжних неформальних груп (об'єднань)», є завершеною, кваліфікованою самостійною науковою працею, що містить результати проведених автором досліджень. Ним отримані нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що має суттєве значення для теорії і практики криміналістики. Дисертація відповідає вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор - Щербина Сергій Олександрович на підставі прилюдного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ**

Валерій ДАРАГАН